

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістра»

на тему: **«Формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного часу»**

Виконав(ла): здобувач вищої освіти

Групи М122/1

Денного відділення

Шифр, назва спеціальності 012

Дошкільна освіта

Назва освітньої програми: Дошкільна освіта. Початкова освіта

Зінчук Яни Володимирівни

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Канарова Ольга

Вікторівна

Запоріжжя, 2023

АНОТАЦІЯ

Зінчук Яна Володимирівна. Магістерська робота: **«Формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного часу»** виконана на кафедрі дошкільної освіти і соціальної роботи Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Канарова Ольга Вікторівна.

У роботі проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження та з'ясовано умови формування сімейних цінностей у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану; уточнено сутність понять «цінності» дітей старшого дошкільного віку.

Визначено методи формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: сімейні цінності, діти старшого дошкільного віку, ціннісні орієнтації, цінності.

SUMMARY

Zinchuk Yana Volodumirivna. Master's thesis: "**Formation of value orientations in older preschool children under martial law**" was performed at the Department of Pre-School Education and Social Work of the Educational and Scientific Institute of Socio-Pedagogical and Artistic Education of Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University.

Scientific adviser: candidate of pedagogical sciences, docent of the department of preschool education and social work Kanarova Olga Victorivna.

The paper analyzed the scientific literature on the research problem and found out the conditions for the formation of family values in children of older preschool age in the conditions of martial law; the essence of the concepts of "value" of older preschool children is specified.

The methods of formation of value orientations in children of older preschool age have been determined.

Key words: family values, older preschool children, value orientations, values.

РЕФЕРАТ

магістерської роботи на тему:

«Формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану»

Студентки магістратури: Зінчук Яни Володимирівни

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Канарова Ольга Вікторівна.

Актуальність. Актуальність теми обумовлена необхідністю вирішення проблеми формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку в складних та неоднозначних умовах соціуму.

Об'єкт дослідження – формування ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови сімейних цінностей у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного часу.

Мета дослідження: дослідити формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного часу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань дослідження:

1. Проаналізувати методологічні основи дослідження ціннісних орієнтацій дошкільника.
2. Розглянути методи вивчення ціннісних орієнтацій дитини старшого дошкільного віку.
3. Охарактеризувати психолого-педагогічні підходи до визначення поняття «уявлення про сімейні цінності».
4. Звернути увагу на характеристику психолого-педагогічних умов формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу.
5. Виявити рівень сформованості уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років в умовах війни.

6. Визначити розробку та реалізацію психолого-педагогічних умов формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу.
7. Провести аналіз динаміки сформованості уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу.

Загальний зміст

У вступі розкривається актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету дослідження, сформульовано основні завдання, визначено сутність основних понять дослідження.

У першому розділі – «Теоретичні засади засади вивчення проблеми формування уявлень про ціннісні орієнтації у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу» проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження та з'ясовано методи вивчення ціннісних орієнтацій та головні умови формування сімейних цінностей у дітей старшого дошкільного віку.

У другому розділі – «Експериментальна робота з формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу», визначено критерії, рівня сформованості уявлень про сімейні цінності у дітей старшого дошкільного віку; реалізовано умови формування уявлень про сімейні цінності дітей старшого дошкільного віку.

За результатами дослідження сформульовані висновки

Все хороше і погане закладається людині з дитинства. Всі норми, правила поведінки малюк отримує від батьків, бабусь і дідусів. На їхніх прикладах він вчиться, переймає досвід, модель поведінки і ставлення до оточуючих. Тому виховувати дітей, прищеплювати їм правила потрібно з самого раннього віку. Одним з найбільш доступних способів, як це зробити природно і невимушено, є традиції. У кожній родині вони можуть бути абсолютно різними, але вирішальними одну важливу задачу — згуртувати і зміцнити.

Спільні чаювання з тортом, солодощами, смачною домашньою випічкою. Корисно один або кілька разів на місяць збиратися за одним столом

всї великим колом близьких. В затишній обстановці можна приємно обговорити повсякденні справи, цікаві новини, повідомити про досягнення онуків. Ця традиція буде сприяє розвитку таких цінностей, як повага до старших, любові і доброти. Спільний вечірне дозвілля — настільні ігри, такі як доміно, лото або мафія, партія в шахи. Цілком ймовірно, що цю традицію дитина перенесе пізніше і в свою власну клітинку. Регулярні екскурсії в найближчі міста, пам'ятними місцями, музеїв, парків, зоопарків. Здоровий спосіб життя теж може стати традицією. Кожні вихідні, в залежності від пори року, можна виїжджати в парк покататися на велосипедах, роликах, ковзанах, санчатах.

Дітям це приносить величезне задоволення і масу вражень. Такі спогади залишаються на все життя. Спільні подорожі. Це не обов'язково повинна бути поїздка на море. Багатьом подобається виїжджати в ліс, до річки, з наметами, казанками, спати в спальних мішках, ловити рибу, готувати юшку на багатті, співати ввечері пісні під гітару. Для дітей це незвичайне пригода, а батькам такий відпочинок дозволить відволіктися від повсякденних буднів, освіжити свої почуття і просто насолодитися природою.

Які цінності нині існують? Наприклад, правильні комунікативні навички допомагають дитині стати успішною людиною у світі. З одного боку, необхідно мати свою точку зору та вміти її відстоювати. З іншого боку – треба враховувати думку оточуючих. Для цього дуже важливо усвідомлювати зв'язок зі своїми близькими як основну цінність. Розуміння цієї цінності приходить із розвитком прихильності. Коли ти цінуєш спілкування з близькою людиною, підсвідомо намагаєшся робити все, щоб не засмутити його без вагомих причин і не обірвати зв'язок. Головне – залишатися емоційно відкритим для дитини, не соромлячись говорити про свої почуття до неї. Довіра завжди породжує довіру.

Так зване «Я-спілкування» виховує емпатію та здатність співпереживати. Перебуваючи у згоді з власним Я, дитина як починає розуміти свої потреби, а й вчиться шукати їхнього висловлювання соціально допустимі можливості. Батькам під силу як допомогти своєму чаду у пошуках себе, так і ускла-

днити ці пошуки, нав'язуючи йому свої переконання та орієнтири.

Справжні цінності – запорука успішного майбутнього вашої дитини. Прищепити їх під силу кожному з батьків. Головне – бачити у своїй дитині особистість, залишати за нею право самостійно приймати рішення і просто бути для неї добрим другом. І тоді ваш малюк виросте яскравою індивідуальністю зі своїми моральними та моральними орієнтирами. Дане дослідження торкнулося проблеми уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят.

Нами були вивчені науково-методична, психолого-педагогічна література, а також педагогічний досвід щодо проблеми формування ціннісного ставлення до сім'ї у старших дошкільнят таких вчених як: Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, Д.І. Фельдштейн, Л.І. Божович, Н.Є. Щуркова, С.П. Акутіної, Ю.П. Азаров, О.С.Пермівської, О.В. Володіна, П.Є. Кільдюшової та багатьох інших.

У ході аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури було розкрито зміст та структуру формування уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят. Це процес виховання ставлення до сім'ї як до найвищої цінності шляхом залучення старших дошкільнят до базових загальнолюдських цінностей, духовних та сімейних традицій на основі розвитку здатності до соціально-орієнтованої діяльності.

Дослідно-експериментальна частина дослідження була проведена на базі КЗДО №293 ДМР «Журавка», р-н Центральний, м. Дніпро. Вона включала три етапи: констатуючий, формуючий та контрольний. У діагностичній частині експерименту було проведено такі методики: «Цінності та традиції моєї сім'ї» (С.П. Акутіної), «Я і моя сім'я» (Р.В. Овчарової), «Завершення пропозиції» (дитячий варіант В.Михала), педагогічна ситуація «Що важливіше» (авторська розробка), "Сюжетні картинки" (модифікований варіант Р.М. Калініної).

Згідно з результатами діагностики було виявлено низький, середній та високий рівні сформованості уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят. За результатами констатуючого етапу показники в експериментальній та контрольній групах свідчили про низький рівні сформованості уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят.

Низький та середній рівні сформованості уявлень про сімейні цінності виявлено у 9 дітей, що становило 90%. Підтвердилася необхідність формування ціннісного ставлення до сім'ї у старших дошкільнят у навчально-виховному процесі. У частині експерименту, що формує, реалізовувалися такі психолого-педагогічні умови: – розроблено модель формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років; – реалізовано зміст роботи, спрямоване на формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років у ДТЗ; – включені інтерактивні заходи для дітей та батьків у роботу щодо формування уявлень про сімейні цінності у дітей 6-7 років.

У ході дослідження було розроблено та впроваджено структурно-функціональну модель формування уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят в умовах ДНЗ. Модель складається із чотирьох компонентів: цільового, змістовного, організаційно-діяльнісного, оцінно-результативного. Практична робота з дошкільнятами включала заняття з формування уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят. Нами було розроблено зміст роботи духовно-морального спрямування «Моя сім'я – моє багатство».

Зміст роботи включало три блоки «Сімейні цінності», «Історія моєї родини», «Наші традиції», спрямованих на розвиток когнітивного, емоційного та поведінково-діяльнісного компонентів. У ході роботи було використано різні форми та види діяльності: вікторини, бесіди, веб-квести, проекти, свята, ігри, конкурси, ярмарки, екскурсії.

Узагальнивши отримані результати на контрольному етапі, бачимо, що кількість вихованців з високим рівнем сформованості уявлень про сімейні цінності в експериментальній групі збільшилася на 4 особи, що становило 45%. Кількість дітей із середнім рівнем збільшилася на 2 особи, що склало 35%. Кількість дошкільнят з низьким рівнем сформованості уявлень про сімейні цінності зменшилася на 4 осіб, що становило 20% дітей. Серед дітей, яких ми віднесли до низького рівня сформованості уявлень про сімейні цінності виявилися двоє дітей, які часто хворіли, які відвідували не всі заняття, одна дитина з неблагополучної сім'ї і одна дитина, у якої померла мама і вона

виховується бабусею. Таким чином, цілеспрямована робота сприяла підвищенню рівня сформованості уявлень про сімейні цінності у старших дошкільнят. Отримані в процесі дослідження результати можуть бути використані у педагогічній діяльності закладів дошкільної освіти, у післядипломній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Рік виконання магістерської роботи – 2022-2023 н. р.

Місце виконання – кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 55 сторінок. Список використаних джерел містить 28 найменувань. Робота містить таблиці, рисунки, додатки.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	8
1.1 Завдання духовно-морального розвитку дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного часу	8
1.2 Гра – один із найефективніших методів виховання моральних цінностей дітей дошкільного віку в умовах воєнного часу	12
1.3 Теоретичні засади морального виховання. Основні поняття	18
1.4 Принципи формування моральних цінностей в умовах воєнного часу ..	20
1.5 Український досвід формування моральних цінностей у старших дошкільнят засобами художньої літератури та фольклору в умовах воєнного часу	21
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2	
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ У ДІТЕЙ 6-7 РОКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ ..	23
2.1 Виявлення рівня сформованості уявлень про сімейні цінності у дітей 6- 7 років в умовах війни	23
2.2 Розробка та реалізація психолого-педагогічних умов формування уявлень про цінності у дітей 6-7 років в умовах воєнного часу	30
Висновки до другого розділу	33
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35